

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κείμενο: **Του Βασίλη** (Κλέφτικο δημοτικό τραγούδι)

Φ. Κόντογλου, «Αρματολοί και κλέφτες» (Έλληνες ζωγράφοι, εκδ. Μέλισσα)

Ο Φώτης Κόντογλου (1895-1965), συγγραφέας και ζωγράφος αφοσιωμένος στην παράδοση, γράφει για τα δημοτικά τραγούδια: «Άνθρωπος που δε νιώθει στα κατάβαθα της καρδιάς του τα λαϊκά μας τραγούδια, δεν είναι σε θέση να νιώσει αληθινά την Επανάσταση του εικοσιένα».

1. Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο για τους κλέφτες και τους αρματολούς και δείτε το σχετικό βίντεο (<https://www.youtube.com/watch?v=qtK0ajYJsM>), να προσπαθήσετε να περιγράψετε τη ζωή των κλεφτών.

Οι **Κλέφτες** ήταν **ένοπλοι** Έλληνες κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Οι κλέφτες ζούσαν στην **ύπαιθρο** και είχαν τα **λημέρια** τους σε δύσβατα μέρη. Ήταν οργανωμένοι σε μικρές **ομάδες**, η καθεμιά με τον **καπετάνιο** της και το δικό της **μπαϊράκι**. Βασικό χαρακτηριστικό των κλεφτών ήταν η εχθρότητα που ένιωθαν για τους Τούρκους και γενικά για την εξουσία, στοιχείο που τους έκανε αγαπητούς στο λαό. Έτσι, οι κλέφτες έγιναν σύμβολο της αντίστασης των υπόδουλων Ελλήνων ενάντια στους κατακτητές.

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους κλέφτες και να αποκαταστήσουν την ασφάλεια στην ύπαιθρο, οι Οθωμανοί Τούρκοι χρησιμοποιούσαν ένοπλους Έλληνες, **πρώην κλέφτες**, τους αρματολούς. Ωστόσο οι **Αρματολοί**, παρόλο που ήταν βοηθητικά στρατεύματα των Τούρκων, **συνεργάζονταν** συνήθως με τους κλέφτες. Παρατηρήθηκε έτσι το φαινόμενο, ιδιαίτερα κατά τους τελευταίους αιώνες της Τουρκοκρατίας, πολλοί αρματολοί να εγκαταλείπουν τις θέσεις τους και να προσχωρούν στις τάξεις των κλεφτών.

Φημισμένοι αρματολοί ήταν ο Γεώργιος Ανδρίτζος, ο Κατσαντώνης στη Ρούμελη, ο Νικοτσάρας στον Όλυμπο, οι Σουλιώτες Γεώργιος Μπότσαρης και Λάμπρος Τζαβέλλας και

πολλοί άλλοι. Αρκετοί από τους γιους, τους συγγενείς ή τα πρωτοπαλίκαρα τους συμμετείχαν αργότερα στη Μεγάλη Επανάσταση του 1821.

Λημέρι: Το κρησφύγετο των Κλεφτών και των Αρματολών την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Μπαϊράκι: Λάβαρο, σημαία (από την τουρκική λέξη bayrak).

2. Ποια τύχη περίμενε τους υπόδουλους Έλληνες Χριστιανούς, ιδιαίτερα τους πρώτους αιώνες της κατάκτησης τους από τους Τούρκους; (να απαντήσετε με τη βοήθεια των παρακάτω πηγών)

Οι πηγές αφηγούνται...

Το Παιδομάζωμα

«Ανάθεμά σε, βασιλιά, και τρεις ανάθεμα σε,

με το κακό οπόκαμες, και το κακό που κάνεις.

Στέλνεις, δένεις τους γέροντας, τους πρώτους τους παπάδες

Να μάσης παιδομάζωμα, να κάμης γενιτσάρους.

Κλαιν' οι γοναίοι τα παιδιά, κ' οι αδελφές τ' αδέλφια,

Κλαίγω κ' εγώ και καίγομαι και όσο θα ζω θα κλαίγω.

Πέρσι πήραν τον γιόκα μου, φέτο τον αδελφό μου».

Δημοτικό τραγούδι από την Ήπειρο

Βιαιότητες σε βάρος Χριστιανών

«... Και ο μπέης τους δέχτηκε με τιμές και χαρά ψεύτικη και αφού του εξήγησαν ότι παρασύρθηκαν από τους Φράγκους και πήρανε τα άρματα αλλά δεν έκαναν κανένα κακό, ο μπέης τους συγχώρεσε και τους συμβούλευσε να είναι πάντα φρόνιμοι και να κοιτάζουν τη δουλειά τους και το πρωί μόλις χαράξει να φύγουν. Μάθετε λοιπόν τον τρομερό δόλο που τους έκαμε ο μπέης αι τον μαρτυρικό τους θάνατο. Το βράδυ διέταξε και τους έπιασαν έναν-έναν και τους αλυσόδεσαν και τους έβαλαν σε ένα σκοτεινό μπουντρούμι και εκεί με τα σπαθιά τους έσφαξαν όλους, και τους ογδόντα, χωρίς να λείπει κανένας και ένας μονάχα από το χωριό Βουνοχώρα, που τον έλεγαν Δημήτρη Λυκοθανάση, επειδή ήταν ανδρειωμένος άνθρωπος, έσπασε τα σίδερα και αρπάζοντας το σπαθί ενός δημίου έσφαξε δυο Τούρκους και τον φρουρό της πύλης και τρέχοντας σαν ελάφι, γλύτωσε από το μακελειό. και ύστερα από πέντε ημέρες αφού έφτασε στο χωριό του πέθανε. Εκτελέστηκαν λοιπόν με χίλια βασανιστήρια οι άλλοι ογδόντα, οι πρώτοι άρχοντες και τα ανδριότερα παλικάρια, με δόλο μεγάλο. μάθετε. είκοσι δύο Γαλαξιδιώτες. τρεις Βουνοχωρίτες. δύο Πεντεοριτες. τρεις Αγιαθυμιώτες. δέκα Βιτρινιτζώτες. τρεις Κισσελιτες. δύο Βιδαβιτες. είκοσι Λοιδορικιώτες. και δεκατέσσερις Σαλονιταις. όλοι για την πατρίδα και τη θρησκεία, συγχωρεμένοι από όλες τις αμαρτίες!».

Ευθυμίου Ιερομονάχου, Χρονικό του Γαλαξιδίου

3. Να σχολιάσετε τη φράση *σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι στους γερόντους*.

Γερόντοι: δημογέροντες (προύχοντες, προεστοί, κοτζαμπάσηδες), τοπικοί άρχοντες στις αυτοδιοικούμενες χριστιανικές κοινότητες κατά την Τουρκοκρατία.

4. Ο Βασίλης έχει δυνατότητα για δύο επιλογές. Ποιες είναι αυτές;
5. Ποια συμβουλή δίνει στον γιο της η μάνα του Βασίλη; Τι εννοεί με τη λέξη *φρόνιμα*;
6. Ποια είναι τελικά η απόφαση του Βασίλη; Πώς κρίνετε την επιλογή του;
7. Να εντοπίσετε δύο εικόνες του τραγουδιού και να τις αποδώστε με δικά σας λόγια.
8. Να βρείτε μια προσωποποίηση και μια παρομοίωση.
9. Να εντοπίσετε στο τραγούδι κάποια από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δημοτικών τραγουδιών (προσωποποίηση αφύχων, γλωσσική λιτότητα, στιχουργία) και να τα σχολιάσετε.
10. Σε ποια σημεία του τραγουδιού υπάρχει διάλογος και τι εξυπηρετεί;

- Στον παρακάτω σύνδεσμο μπορείτε να ακούσετε μια εκτέλεση του τραγουδιού που επεξεργαζόμαστε, αλλά και να παρακολουθήσετε τον αντίστοιχο χορό.

<https://www.youtube.com/watch?v=HRXCadIbnIE>

Σας εύχομαι καλή μελέτη!

Παπαποστόλου Ελένη